

ปัจจัยในการสร้างชุมชนสันติสุขท่ามกลางพหุวัฒนธรรมในอีสานใต้

FACTORS FOR BUILDING A PEACEFUL COMMUNITY AMID MULTICULTURALISM IN THE SOUTHERN ISAN

¹รุ่งสุริยา หอมวัน, ²ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์, ³พระมหาอภิสิทธิ์ วิริโย,
⁴อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์, และ ⁵ภัฏชัชฎ์ สุขเสน,

¹Rongsuriya Homvan, ²Thananchai Pattanasing, ³PhraMahaAphisit Viriyo,
⁴Issarapong Krisin, and ⁵Patchavat Suksen,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Rongsuriya_h@gmail.com

Received September 10, 2021; Revised November 2, 2021; Accepted December 1, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง“ปัจจัยในการสร้างชุมชนสันติสุขท่ามกลางพหุวัฒนธรรมในอีสานใต้” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบททางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรมและศึกษาปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชุมชนสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ในการศึกษาคั้งนี้คือ 1) ชุมชนวัดโพธิ์น้อย บ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ 2) ชุมชนบ้านอ้ออุดมสิน ตำบลไพล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา 3) ชุมชนวัดศิริจันทร์ ตำบลเทนมีย์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์และ 4) ชุมชนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลปราสาททอง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง พบว่า 1) สภาพบริบททางสังคมของชุมชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 แห่งนั้น เป็นชุมชนเก่าแก่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมโบราณ มีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น เคารพบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ และปฏิบัติตามประเพณีสิบสองเดือนของภาคอีสาน ส่วนการแต่งกายนั้น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

² อาจารย์ ดร.,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

³ อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

⁴ อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

⁵ อาจารย์ ดร.,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

เปลี่ยนแปลงไปยุคสมัย แต่เมื่อเวลาที่ชุมชนมีกิจกรรมก็จะแต่งกายให้เหมาะสมกับประเพณีนั้นๆ ส่วนภาษาพูดยังคงอนุรักษ์ภาษาถิ่นในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี และผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถในการนำพาชุมชนไปสู่การพัฒนา 2) ปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชุมชนสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า (1) ผู้นำชุมชนจะไกล่เกลี่ยความขัดแย้งด้วยความเป็นธรรม (2) หน่วยงานภาครัฐจะระงับเหตุขัดแย้งเบื้องต้น ด้วยการจัดให้มีกฎกติกาของหมู่บ้าน (3) กิจกรรมที่ก่อให้เกิดชุมชนสันติสุขคือ การไปวัด ไปร่วมงานขึ้นบ้านใหม่ ไปร่วมงานศพและไปพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน (4) ปัจจัยที่ทำให้เกิดสันติสุขในชุมชน คือ ภูมิปัญญาหรือผญาคำสอนโบราณ หลักธรรมคำสอนของพระสงฆ์ และผู้นำชุมชน

คำสำคัญ : ชุมชนสันติสุข, พหุวัฒนธรรม, อีสานใต้

Abstract

This study titled “Factors for Building a Peaceful Community amid Multiculturalism in the Southern Isan” included the following objectives: to study the social context in a multicultural society; and to study the factors contributing the creation of a peaceful community in a multicultural society. The sample groups in this study included: 1) Wat Phoyoi Ban Yang community, Ban Yang Sub-district, Lam Plai Mat District, Buriram Province; 2) Ban Or-Udomsin community, Plai Sub-district, Lamthamenchai District Nakhon Ratchasima Province; 3) Wat Sirichan Community, Tenmee Sub-district, Mueang Surin District, Surin Province; and 4) Wat Sawang Arom Community, Prasat Thanong Sub-district, Prasat District, Surin Province. It was a qualitative research. The instruments used for data collection were self-created interview forms. The results of the research were as follows. 1) The social contexts of the four target communities included: being old communities adhering to ancient traditions and cultures; having faith in the invisible sacred; worshipping the spirits of the ancestors; and following the twelve-month traditions of the Isan region. In dressing, the dress had been changing in the times. However, when the communities had cultural activities, the people would dress according to the traditions. The spoken language was still well preserved with the local dialect for communication. Community leaders were also strong with knowledge and ability in leading the community in development. 2) Factors contributing to the creation of a peaceful community in a multicultural society were as follows. (1) Community leaders could mediate conflicts among all parties with fairness. (2) Government agencies would settle the preliminary conflict by providing the rules of the villages. (3) Activities creating a peaceful community included: visiting temples; mutually participating housewarming ceremonies, funerals, and village development

activities. (4) The factors contributing peace in the community were: wisdom or ancient teachings; Dhamma principles and teachings of monks; and community leaders.

Keywords : A Peaceful Community, Multiculturalism, Southern Isan

บทนำ

การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนทำให้รู้สึกว่ามีเพื่อน เพื่อนที่รู้จักเป็นอันดับแรกสุดก็คือครอบครัว ถัดไปคือครอบครัวข้างเคียง หมู่บ้าน ตำบล จังหวัดและที่สุดคือประเทศและตามปกติคนทั้งหลายนั้นจะอยู่ร่วมกันได้ดี ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน เป็นเหมือนแกนหรือสายเชือกที่ร้อยประสานกันไว้ ในบรรดาหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลายนั้น กล่าวได้ว่าศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุดและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแน่นและลึกซึ้งที่สุด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555: 24)

นอกจากนั้น ศาสนาช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ช่วยขจัดช่องว่างทางสังคม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นรากฐานแห่งความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชน และสร้างความสงบสุขความมั่นคงให้แก่ชุมชน (มนต์ ทองซึ้ง, 2553: 6)

การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม คือกลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปมาอาศัยอยู่รวมกันในพื้นที่บริเวณหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความสัมพันธ์ทางตรงเช่นการพูดจา ทักทาย การทำงานร่วมกันการซื้อขายและให้ความเอื้ออาทรต่อกันเป็นต้น สำหรับความสัมพันธ์ทางอ้อมเช่นการเดินผ่านผู้คนที่เราไม่รู้จัก แต่เขาก็เป็นคนจังหวัดเดียวกัน การใช้สิ่งของที่ผลิตขึ้นโดยคนที่ไม่เคยพบปะเห็นหน้ากันมาก่อน คนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มที่เราสัมพันธ์กับพวกเขาโดยผ่านบุคคลอื่น ผ่านเอกสาร หนังสือ ผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ความสำนึกเรื่องชุมชนเกี่ยวข้องกับเรื่องเชื้อชาติบางครั้ง ศาสนาก็สามารถขยายขอบเขตความเป็นเพื่อนที่ว่านี้ให้เลยออกไปนอกกรอบของเชื้อชาติ ดังที่ชาวมุสลิมทั่วโลกรู้สึกว่าจะตนเองอยู่รวมในครอบครัวใหญ่ ชาวพุทธรู้สึกเป็นมิตร การมีเมตตา ศาสนาคริสต์สอนว่ามนุษยชาติบุตรของพระเจ้าเหมือนกัน เราจึงเป็นพี่น้องกันทั่วโลก (สมภาร พรหมทา, 2554: 30)

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คือการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

การมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเมือง การปกครอง การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการปฏิบัติตามคุณธรรมของการอยู่ร่วมกัน ตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือจะทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่บุคคลนับถือ (เดียน คำดี, 2553:181)

อีกอย่างหนึ่งสำหรับหน้าที่ของสังคมคือการดูแลสมาชิกให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ สร้างความเป็นธรรมด้วยการประสานประโยชน์ให้สมาชิกทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างลงตัว สร้างสำนึกให้ร่วมกันอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมของตนเอง ถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลังได้ ประพฤติปฏิบัติให้เป็นสมบัติของสังคม นอกจากนั้นสังคมมนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ 1) ประชากรจะต้องมีจำนวนตั้งแต่สองคนขึ้นไป 2) ประชากร หรือสมาชิกในสังคมนั้นจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน 3) พื้นที่หรืออาณาเขต คนในสังคมจะอาศัยอยู่ในบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง 4) การจัดระเบียบทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข 5) เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน พวกเขาก็สร้างวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2556: 62)

สังคมพหุวัฒนธรรม คือการบูรณาการวิธีการทั้งปวงเพื่อผสมผสานประโยชน์แก่สังคมก็คือวิธีการครองตน ครองคน และครองงาน ซึ่งประยุกต์ใช้กับการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน นอกจากนั้น มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างบริบูรณ์ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2556: 26) เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ ลดความคิดเห็นขัดแย้งกัน

เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างสันติสุขชุมชนท่ามกลางพหุวัฒนธรรมในอีสานใต้” เพื่อศึกษาหลักการที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม และนำเสนอการสร้างชุมชนสันติสุขในอีสานใต้ท่ามกลางพหุวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมชุมชนต่างๆ ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบททางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชุมชนสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยประยุกต์ในลักษณะหนึ่ง โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาคสนาม โดยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการและนำข้อมูลมาวิเคราะห์

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มพระภิกษุสงฆ์หรือผู้นำศาสนา ผู้บริหารภาครัฐ ส่วนท้องถิ่นและตัวแทนชุมชน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อีสานใต้ 3 จังหวัด โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษาและเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

- 1) กลุ่มพระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนา จำนวนชุมชนละ 10 รูป/คน
 - 2) กลุ่มผู้บริหารภาครัฐ/ผู้นำท้องถิ่น จำนวนชุมชนละ 10 คน
 - 3) กลุ่มตัวแทนชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน/นักวิชาการจำนวนชุมชนละ 10 คน
- รวมชุมชนละ 30 รูป/คน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 120 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาศึกษาสภาพบริบททางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม ปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชุมชนสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม จึงดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการสร้างชุมชนสันติสุขในอีสานใต้ท่ามกลางพหุวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ จัดเวทีเสวนาชุมชนสร้างสันติสุขต้นแบบเป็นต้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ มีการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีความกลมกลืนกันทางวัฒนธรรม โดยมีเครื่องมือที่สำคัญดังนี้

3.1 ใช้แบบสัมภาษณ์ สภาพบริบททางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม ปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชุมชนสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในสนามและดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างนี้ จะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้น โดยผู้วิจัยจะเตรียมแนวคำถามอย่างกว้างๆ มาล่วงหน้า

3.2 การอภิปรายกลุ่มย่อย วิเคราะห์กระบวนการและผลการสร้างชุมชนสันติสุขในอีสานใต้ ท่ามกลางพหุวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเป็นการสนทนาที่เกิดขึ้นได้โดยทั่วไปโดยไม่เจาะจงเรื่องสถานที่ เช่น การอภิปรายกับกลุ่มเป้าหมายในประเด็นที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อสภาพบริบททางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม ปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชุมชนสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ต่อไป

ผลการวิจัย

ปัจจัยในการสร้างชุมชนสันติสุขท่ามกลางพหุวัฒนธรรมในอีสานใต้ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สภาพบริบททางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม

ในการศึกษาสภาพบริบททางสังคมของชุมชนท่ามกลางพหุวัฒนธรรมในอีสานใต้ มีกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 1) วัดโพธิ์น้อยบ้านยางลาว ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ 2) ชุมชนวัดศิริจันทร์ ตำบลเทนมีย์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 3) วัดสว่างอารมณ์ ตำบลปราสาททอง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และ 4) ชุมชนบ้านอ้ออุดมสิน ตำบลไพล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1) ชุมชนวัดโพธิ์น้อยบ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ยังคงประเพณีปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณอย่างเคร่งครัด และยังได้มีการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามมาโดยตลอด อัตลักษณ์ของชาวบ้านยางคือการแต่งกายด้วยผ้าทอมือและจะมีวันในการแต่งกายแบบลาวเต็มรูปแบบในเทศกาลวันสำคัญต่างๆ คือผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงหรือผ้าซิ่นที่มีลวดลายสวยงาม ส่วนผู้ชายจะนุ่งผ้าโสร่ง ทั้งวัยรุ่น หนุ่มสาวและวัยผู้ใหญ่ ส่วนมากจะเป็นผ้าไหม และชาวบ้านยาง ยังไม่มีความเชื่อในเรื่องของสิ่งลี้ลับ โดยเฉพาะมีความเคารพศรัทธาใน “นาค” หรือ “พญานาค” และเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันได้สร้างรูปปั้นพญานาคที่ราวสะพานทางเข้าศาลากลางน้ำทั้ง 3 ทิศ ด้วยอาศัยการมีส่วนร่วมและความสามัคคีของชาวบ้านยางทั้ง 6 หมู่ ที่มีจารีตประเพณีปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตกาล จึงทำให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่สร้างสังคมสันติสุขมาจนถึงปัจจุบัน

2) ชุมชนวัดศิริจันทร์ บ้านเทนมีย์ ตำบลเทนมีย์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นหมู่บ้านชนชั้นเลิกระดับภาค การประกวดหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวทาง “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง”(หมู่บ้านอยู่เย็น) ประจำปี 2563 ภาษาที่ใช้สื่อสารคือภาษาพื้นเมือง (ภาษาเขมร) มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน และมีการช่วยเหลือกัน

ตามอัตภาพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลักและมีอาชีพเสริม คือเลี้ยงสัตว์ ปลูกผักสวนครัว ค้าขาย เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม เกษตรอินทรีย์ กลุ่มอาชีพต่างๆ รายได้ครัวเรือนมาจากการขายผลิตผล รับจ้าง ค้าขาย บางส่วนบุตรหลานไปรับจ้างต่างจังหวัดส่งมาให้และเมื่อมีเวลาว่างจะประกอบอาชีพเสริมอีกอย่างคือ การเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม อัตลักษณ์ของหมู่บ้าน คือ เป็นชุมชนเข้มแข็ง ร่วมแรงพัฒนา รักษาวัฒนธรรมประเพณี มีกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่มีความเข้มแข็ง มีความประสานสามัคคีแบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ได้เป็นอย่างดี

3) ชุมชนวัดสว่างอารมณ์ ตำบลปราสาททอง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนโบราณตั้งอยู่บนที่ดอนสูง พื้นที่โดยรอบเป็นนาข้าว และด้านทิศตะวันออกของชุมชนมีบารายขนาดใหญ่ เป็นชุมชนพักอาศัยแบบชนบท ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม และรับจ้าง ลักษณะของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน เช่น วัด ดอนปู่ตาและปราสาททอง เป็นต้น เป็นชุมชนโบราณที่ตั้งอยู่โดยรอบแหล่งโบราณสถานปราสาททอง ซึ่งเป็นปราสาทที่มีลักษณะเป็นอาคารขนาดใหญ่ ก่อสร้างด้วยอิฐปนหินทรายและศิลาแลง จำนวน 2 กลุ่ม ตั้งเรียงกันหันหน้าไปทางทิศตะวันออกตามลำดับ คือ พลับพลาและปราสาทประธาน วัดสว่างอารมณ์ เป็นวัดที่ได้รับรางวัลในโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล 5" ของจังหวัดสุรินทร์ ด้วยอาศัยการนำของคณะสงฆ์และความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นโครงการที่สำคัญของคณะสงฆ์และภาครัฐที่บรรจุอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) โดยมีการดำเนินการที่สอดคล้องกับการปฏิบัติรูปกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาเพื่อต่อยอดกับการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

4) ชุมชนบ้านอ้ออุดมสิน หมู่ที่ 8 ตำบลไพล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา เดิมคือบ้านอ้อ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปีพุทธศักราช 2380 โดยการนำของนายคุณ คงน้ำ นายหิน นาดีและนายคำ พร้อมด้วยเพื่อนบ้าน ประมาณ 20 ครัวเรือน โดยได้อพยพถิ่นฐานจากภูมิลำเนาเดิม คือจังหวัดสุรินทร์ เพราะเหตุเกิดจากความแห้งแล้ง ซึ่งได้อพยพขึ้นมาทางด้านทิศตะวันตก ชาวบ้านกลุ่มนี้ ได้มาพบโนนแห่งหนึ่งซึ่งมีหนองน้ำขนาดใหญ่ ติดข้างโนน 2 แห่ง ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นอ้อ เกิดขึ้นอยู่อย่างมากมาย แล้วจึงได้ปรึกษารื้อกัน ตกลงปลงใจ ตั้งหมู่บ้านขึ้น ณ ที่ตรงนั้น ลำดับผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมี 13 คน ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายชวกร จงริตมะดัน บ้านอ้ออุดมสินเป็นหมู่บ้านที่ยังอนุรักษ์จารีตประเพณีของภาคอีสาน หรือ“ฮีตสิบสอง”อยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น บุญผะเหวด (เทศน์มหาชาติ) ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญเดือน 7 หรือบุญข้าชะและประเพณีทอดเทียน จะทอดรวมกันหรือเวียนกันทุกหมู่บ้าน เป็นประเพณีของชาวอีสานที่สืบทอดกันมายาวนานหลายชั่วคน ประเพณีการทอดเทียนนี้ยังเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สร้างความ

สามัคคีแก่ชาวบ้านและสร้างความสัมพันธ์ของแต่ละหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี ส่วนประเพณีเข้าพรรษา ออกพรรษาและทอดกฐิน ก็ยังคงอนุรักษ์ปฏิบัติเหมือนหมู่บ้านชาวพุทธทั่วไป เอกลักษณ์เด่น คือชาวบ้านเป็นกันเอง ไม่ถือตัว ภาษาที่ใช้พูดสื่อสารคือภาษาอีสานและภาษาไทยโคราช เป็นเอกลักษณ์ที่อนุรักษ์ไว้มายาวนาน ซึ่งในเขตอำเภอนี้ มีหมู่บ้านเดียวที่ยังคงอนุรักษ์ภาษาพูดอยู่ หมู่บ้านนอกนั้นอาจจะพูดภาษาอีสาน ภาษาเขมรและภาษาส่วยบ้าง

2. ปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชุมชนสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า

2.1 วิธีการบริหารความขัดแย้งของชุมชนในอดีต ผู้นำชุมชนจะไกล่เกลี่ยให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณี โดยไม่ให้ความขัดแย้งไปถึงเจ้าหน้าที่ในระดับที่เหนือขึ้นไป ด้วยอาศัยความร่วมมือกัน ความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน

2.2 หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาาระดับเหตุเบื้องต้นให้เกิดความสงบเรียบร้อย ด้วยการจัดให้มีกฎกติกาของหมู่บ้านและชี้แจงให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ถูกต้องทุกฝ่าย

2.3 กิจกรรมที่ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชนประกอบด้วย กิจกรรมการไปวัดด้วยกัน กิจกรรมไปร่วมงานขึ้นบ้านใหม่ด้วยกัน กิจกรรมไปร่วมงานศพด้วยกัน กิจกรรมไปปลูกป่าร่วมกัน กิจกรรมไปพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน กิจกรรมการไปประชุมร่วมกันและกิจกรรมมีจิตอาสาด้วยกัน

2.4 ปัจจัยที่ทำให้เกิดสันติสุขในชุมชน ประกอบด้วย 1) ภูมิปัญญาหรือผญาคำสอนโบราณ 2) หลักธรรมคำสอนของพระสงฆ์ 3) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 4) กฎหมายของภาครัฐ 5) กิจกรรมของชุมชน

อภิปรายผล

ปัจจัยในการสร้างชุมชนสันติสุขท่ามกลางพหุวัฒนธรรมในอีสานใต้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพบริบททางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม ชุมชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 แห่งนั้น เป็นชุมชนเก่าแก่ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมโบราณ มีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น เช่น ชุมชนปราสาททอง วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสุรินทร์ จะจัดพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปราสาททองทุกปี เคารพบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ และปฏิบัติตามประเพณีสิบสองเดือนของภาคอีสาน ส่วนการแต่งกายนั้นเปลี่ยนแปลงไปยุคสมัย แต่เมื่อเวลาที่ชุมชนมีกิจกรรมก็จะแต่งกายให้เหมาะสมกับประเพณีนั้นๆ เช่น ชุมชนวัดโพธิ์น้อย บ้านยาง จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อจะไปทำบุญที่วัดเนื่องในวันอัมมาสวณะ หรือวันสำคัญต่างๆ ผู้หญิงจะแต่งกายด้วยผ้าซิ่นหรือผ้าถุงที่มีลวดลายสวยงาม ผู้ชายจะนุ่งผ้าโสร่ง ทั้งเด็กและ

ผู้ใหญ่ยังคงปฏิบัติเช่นนี้ตลอดมา ส่วนภาษาพูดยังคงอนุรักษ์ภาษาถิ่นในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี สำหรับผู้นำชุมชนทั้ง 4 แห่ง ล้วนเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถในการนำพาชุมชนไปสู่การพัฒนา

2. ปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชุมชนสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม อภิปรายผลได้ดังนี้

1) วิธีการบริหารความขัดแย้งของชุมชนในอดีต การบริหารความขัดแย้งเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความสงบสุขของชุมชนในอดีตนั้น ต้องอาศัยคนในชุมชนนั้นๆ เพราะเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับความเป็นธรรม เนื่องจากเป็นผู้รู้สาเหตุของปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง จึงอาศัยเครื่องมือคือการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ และร่วมกันรับผิดชอบจากการแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อไม่ให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงไปถึงขั้นดำเนินคดีฟ้องร้องกัน สอดคล้องกับ รัฐติกาณ์ ปิ่นเปอะ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า ชุมชนใช้กลไกต่างๆ ในการจัดการ แยกเป็นการป้องกันความขัดแย้ง การแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว การควบคุมความขัดแย้งและการระงับความขัดแย้ง รูปแบบและกลไกที่ใช้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สาเหตุ ที่มาลักษณะ ที่เกี่ยวข้องและระดับความขัดแย้ง วิธีการ รูปแบบ การจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ชุมชนใช้วิธีการไกล่เกลี่ย ประนีประนอม วิธีการเจรจาต่อรอง วิธีการเรียกร้องด้วยวาจา วิธีการออกกฎระเบียบ วิธีการไม่คบหาสมาคม วิธีการวิพากษ์วิจารณ์และวิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทน ส่วนคำภีร์ ทองพูน (มปท.: 2-3) กล่าวว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันในระดับครอบครัว ญาติพี่น้อง รวมถึงมีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และเป็นสังคมที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก ยึดมั่นในการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของบรรพบุรุษปฏิบัติสืบต่อกันมา หากเกิดปัญหาความขัดแย้งหรือทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นในชุมชนก็จะเข้าไปหาผู้อาวุโสหรือที่ชาวบ้านให้ความนับถือ เพื่อช่วยเหลือในการแก้ปัญหา ต่อมาเมื่อมีการแต่งตั้งหัวหน้าหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน บทบาทดังกล่าวก็ถูกถ่ายโอนไปยังกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชน และสอดคล้องกับ พิชราภรณ์ หลีกทอง (2560: บทคัดย่อ) พบว่าการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยจากผู้นำชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ เป็นกระบวนการที่ทำให้ปัญหาคความขัดแย้งยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว

2) บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ในการดูแลจัดการความขัดแย้งให้เกิดขึ้นสันติสุขในชุมชน เมื่อชุมชนมีปัญหาความขัดแย้งขึ้นและไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ จะมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาศึกษา รวบรวมประเด็นปัญหาความขัดแย้ง ติดตาม และเร่งรัดการปฏิบัติงานเพื่อให้การช่วยเหลือชุมชนอย่างทันท่วงที โดยประสานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่นหรือชุมชน เจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง และชี้แจงทำความเข้าใจแก่ทุกฝ่าย สอดคล้องกับ วรเชษฐ หนองคำ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าผู้นำท้องถิ่นใช้การป้องกันความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้น

และการระงับแก้ไขคลี่คลายความขัดแย้ง โดยใช้มิติแห่งอำนาจเป็นกลไกในชุมชน เช่น สถาบันครอบครัวเครือญาติ สถาบันวัด สถาบันกลุ่มองค์กร สถาบันการเมืองการปกครอง ประเพณีความเชื่อ กฎเกณฑ์ทางสังคม ระเบียบข้อบังคับชุมชน เพื่อจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สำหรับวิธีการจัดการผู้นำท้องถิ่นใช้วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน การอบรมสั่งสอนของผู้อาวุโสของครอบครัว ใช้การประชุม การปรึกษาหารือ ฝึกอบรมให้ความรู้ จัดประชาคมหมู่บ้าน ทำประชาพิจารณ์ การไกล่เกลี่ยประนีประนอม และการเจรจาต่อรอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งตามบทบาทของข้าราชการฝ่ายปกครองคือ (ฝ่ายประสานการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง : ออนไลน์) 1) การจัดการกับปัญหาความขัดแย้งโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับสังคมไทย 2) มีองค์กรผู้รับผิดชอบการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยเริ่มต้นตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด กระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจ 3) การนำปัญหาความขัดแย้งเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหตามขั้นตอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับคัมภีร์ ทองพูน (มปท.:3) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในตำบลและหมู่บ้าน จะได้รับการแก้ไขมาให้น้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทของ ผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเป็นสำคัญ ผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน มีการแสดงบทบาทในฐานะผู้ปกครองท้องถิ่นในการยุติปัญหาความขัดแย้งไม่ให้กลายเป็นข้อพิพาทเป็นคดีความสู่ศาลมากขึ้น ซึ่งการแสดงออกถึงบทบาทของ ผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน แต่ละวิธีย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของความขัดแย้ง สถานการณ์ความรุนแรงของ ปัญหาและอำนาจในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง

3) กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันหรือก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชนร่วมกัน ความร่วมมือในการความคิด ร่วมทำ อันนำมาซึ่งความสามัคคีในชุมชน ก่อให้เกิดสันติสุข ชุมชนได้นั้นมีปัจจัยพื้นฐานมาจากประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ชุมชนยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง ความผูกพันและความเอื้อเฟื้อต่อกันในชุมชนจึงเหนียวแน่นตลอดมา ไม่ว่าจะเป็น 1) กิจกรรมการไปวัดด้วยกัน 2) กิจกรรมไปร่วมงานขึ้นบ้านใหม่ด้วยกัน 3) กิจกรรมไปร่วมงานศพด้วยกัน 4) กิจกรรมไปปลูกป่าร่วมกัน 5) กิจกรรมไปพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น เมื่อชุมชนจัดกิจกรรมบ่อยๆ คนในชุมชนก็จะมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันบ่อยครั้งมากขึ้น เมื่อได้พบปะพูดคุยกันบ่อยครั้งจะเพิ่มความสนิทสนมกันมากขึ้น เปรียบเสมือนเป็นญาติพี่น้องกัน ที่สอดคล้องกับพุทธภาษิตที่แปลเป็นภาษาไทยว่า “ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง” เมื่อมีความสนิทคุ้นเคยกันแล้ว ความเกรงใจกันจะเกิดขึ้นตามมา จะพูด จะคิดหรือจะทำอะไร ก็จะประกอบไปด้วยความดี เนื่องจากมีความเกรงใจกัน มีความเคารพซึ่งกันและกัน การจัดกิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมนั้นมีทั้งที่จัดขึ้นในบ้าน ในวัด และในโรงเรียน ที่เรียกว่า “บวร” แล้วแต่ความเหมาะสมของเทศกาลและพิธีกรรมนั้นๆ สถาบันทั้ง 3 แห่งนี้มีความร่วมมือกันในการประสานสามัคคีเป็นอย่างดีชุมชนจึงมีสันติสุข สอดคล้องกับ วิลาศ โพบิสาร (2552: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่ากรมผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมโดยใช้วิถีพุทธเป็น

แนวทางปฏิบัติกิจกรรมและมีวัดเป็น ศูนย์กลางสร้างอัตลักษณ์ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการปกครองและยังสอดคล้องกับ สุพจน์ แสงเงิน (2558: บทคัดย่อ) พบว่าวัฒนธรรมและประเพณีที่สมาชิกในชุมชน ยังยึดมั่นและปฏิบัติมาเป็น ประจำประกอบด้วย วันลอยกระทง สงกรานต์ พิธีบวช ทอดกฐิน ศาลเจ้า เข้าพรรษา ศาล พระภูมิและตักบาตรทางน้ำ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชน ด้านเศรษฐกิจก่อให้เกิดรายได้จากการขายของกินของใช้ ด้านสังคมเกิดความสามัคคีการทำงานร่วมกัน และเกิดความรักชุมชน ท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมเป็นการเรียนรู้การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้ให้เด็กและ เยาวชน

4) ปัจจัยที่ทำให้เกิดสันติสุขในชุมชน ชุมชนที่มีความสงบสันติสุขนั้น พบว่าปัจจัย สำคัญที่ทำให้เกิดสันติสุขชุมชน ประกอบด้วย 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือสุภาษิตคำสอน โบราณ 2) หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา 3) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 4) กฎหมายของ ภาครัฐและ 5) กิจกรรมของชุมชน ปัจจัยเหล่านี้เป็นกลไกขับเคลื่อนกระบวนการสันติสุข จาก การศึกษาพบว่าชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 แห่ง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่สืบทอดธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง จึงถือว่าชุมชนเคารพในกฎระเบียบหรือกติกาที่มีมา ตั้งแต่สมัยก่อน สอดคล้องกับวิลาศ โพธิสาร (2552: บทคัดย่อ) ทำให้เข้าใจบทบาทการ ปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและสังคม การมีส่วนร่วมสร้างวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ความทรงจำร่วมจึงเป็นแนวทางขับเคลื่อนรูปแบบทางเลือกสำคัญในการดำรงอยู่ นอกจากนี้ ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นที่มาของคุณธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันสังคม- วัฒนธรรมให้เข้มแข็ง ปัจจุบันนี้สังคมกำลังเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว โดยผ่านอำนาจรัฐและทุนนิยมพยายามเข้ามาครอบงำ ดังนั้นการ ปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นความหมายใหม่ และตัวกำหนดความสำเร็จเพื่อการดำรงอยู่ อย่างยั่งยืน บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังคงเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชากรทั้งสองฝ่าย ได้แก่เป็นที่พึ่งของชาวบ้านยามเกิดปัญหาและเป็นที่พึ่งของหน่วยงานงานราชการยาม ต้องการความช่วยเหลือ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเหล่านี้รัฐบาลต้องเข้าไปช่วยเหลือและ สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่อย่างสนับสนุนอย่างเต็มที่และตลอดเวลา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของสังคมไทย (มปท.: 6)

ปัจจัยด้านประเพณีและความเชื่อสอดคล้องกับ วิลาศ โพธิสาร (2552: 282) พบว่า ความเชื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำรงอยู่ของชุมชน ความเข้าใจของสังคมและ วัฒนธรรมของมนุษย์เป็นลักษณะนามธรรมเพราะที่เกี่ยวข้องกับอุดมคติ ทัศนคติ และค่านิยม ของคนในสังคมหนึ่งๆรวมถึงการให้คำอธิบายความเป็นไปในชีวิตและแนวทางการปฏิบัติตัว ของมนุษย์ อุดมคติทางศาสนามีอิทธิพลครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมด้านอื่นๆทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การพักผ่อนหย่อนใจและการ สร้างสรรค์งานศิลปะ ลักษณะการผสมกลมกลืนกันระหว่างความเชื่อถือผีบรรพบุรุษ ความ

เชื่อตามคติในลัทธิพราหมณ์และการศรัทธาในศาสนาพุทธ ความเชื่อกับระบบนิเวศน์เป็นพลังเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาระบบความเชื่อในสังคมไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเชื่อเรื่องชีวิตหลังจากความตาย การเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ และอำนาจเหนือสิ่งธรรมชาติที่สถิตอยู่ในปรากฏการณ์ธรรมชาติ

ส่วนมงคล สายสูง (2546: 104-105) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ที่มีการพัฒนาการเริ่มต้นมาจากการใช้ “กระบวนการกลุ่ม” เป็นสำคัญในการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน กระบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มต้นเกิดจากตัวของประชาชนเองในชุมชนที่พยายามหาทางออกด้วยวิธีการลองผิดลองถูกที่หลากหลาย ครั้งแล้วครั้งเล่า จนกระทั่งมีหน่วยงานของทางราชการเข้ามาเป็นปัจจัยสนับสนุนประสานงานเพื่อให้แนวคิดในการแก้ไขปัญหาเกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง หน่วยงานดังกล่าวได้แก่ โรงเรียน และสถานีนามัย โดยการผนึกกำลังร่วมกับวัดและสมาชิกในแต่ละครอบครัว ในการร่วมคิดเพื่อระดมสมองวางแผนอย่างมีขั้นตอน ร่วมกันลงมือปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน รวมทั้งร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะของ “ประชาคม” หรือ “ประชาสังคม” กล่าวคือ “ร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกันแก้ไขปัญหา” ทำให้การทำงานสามารถสร้างเครือข่ายในการพัฒนาขยายวงกว้างออกไปสู่ส่วนต่างๆ ของสังคมแห่งชุมชน และหลังจากนั้นหน่วยงานอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังเพิ่มมากขึ้น ทั้งหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนในตำบล โดยมีองค์กรหลักในการพัฒนาก็คือ “บ้าน วัด โรงเรียน และสถานีนามัย” (บวรส) เป็นผู้ทำหน้าที่หลักในการประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในการอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน รวมทั้งเพื่อให้ชาวชุมชนสามารถที่จะ “พึ่งตนเองได้” อย่างแท้จริง ซึ่งกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนแห่งนี้ นับเป็นตัวอย่างหนึ่งแห่งกระบวนการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยอาศัยการแก้ปัญหาตามหลักเหตุและผล โดยประโยชน์ใช้หลัก “อริยสัจ 4” คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นแนวทางสำคัญเพื่อพัฒนา “คน” ให้สามารถดำรงอยู่คู่กับ “สิ่งแวดล้อม” ได้อย่างยั่งยืนทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ที่มีการพัฒนาการเริ่มต้นมาจากการใช้ “กระบวนการกลุ่ม” เป็นสำคัญในการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน กระบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มต้นเกิดจากตัวของประชาชนเองในชุมชนที่พยายามหาทางออกด้วยวิธีการลองผิดลองถูกที่หลากหลาย ครั้งแล้ว

ครั้งเล่า จนกระทั่งมีหน่วยงานของทางราชการเข้ามาเป็นปัจจัยสนับสนุนประสานงานเพื่อให้แนวคิดในการแก้ไขปัญหาเกิดเป็นรูปธรรมที่แท้จริง หน่วยงานดังกล่าวได้แก่ โรงเรียน และสถานีนามัย โดยการผนึกกำลังร่วมกับวัดและสมาชิกในแต่ละครอบครัว ในการร่วมคิดเพื่อระดมสมองวางแผนอย่างมีขั้นตอน ร่วมกันลงมือปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน รวมทั้งร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะของ“ประชาคม”หรือ“ประชาสังคม”กล่าวคือ“ร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกันแก้ไขปัญหา”ทำให้การทำงานสามารถสร้างเครือข่ายในการพัฒนาขยายวงกว้างออกไปสู่ส่วนต่างๆ ของสังคมแห่งชุมชน และหลังจากนั้นหน่วยงานอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังจึงเพิ่มมากขึ้น ทั้งหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนในตำบล โดยมีองค์กรหลักในการพัฒนาก็คือ“บ้าน วัด โรงเรียนและสถานีนามัย” (บวรส) เป็นผู้ทำหน้าที่หลักในการประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในการอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน รวมทั้งเพื่อให้ชาวชุมชนสามารถที่จะ“พึ่งตนเองได้”อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2556), *คู่มือโครงการรักษาศีล 5*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คัมภีร์ ทองพูน. (2556), *กำนันผู้ใหญ่บ้านกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง*. ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาด้านสิทธิมนุษยชน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, มปท.
- เดือน คำดี. (2553), *ศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุต.โต). (2555), *ความสำคัญของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- มนต์ ทองซั. (2553), *ศาสนาสำคัญของโลกปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สมภาร พรหมทา. (2554), *มนุษย์กับศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2556), *พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- รัฐติกานต์ ปันเปอะ. (2545), *การจัดการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนชนบทภาคเหนือ*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรภรณ์ หลีกทอง, (2560), *สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรเชษฐ์ หน่อคำ, (2544), ผู้นำท้องถิ่นกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนชนบท, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิลาศ โพธิสาร, (2552), การปรับตัวทางสังคมของชาวกูยในบริบทพหุวัฒนธรรมเขตอีสานใต้, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุพจน์ แสงเงิน, (2558), วัฒนธรรมประเพณีกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเทศบาล บางม่วง จังหวัดนนทบุรี, รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

มงคล สายสูง, (2546), การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลน้ำเกียน กิ่งอำเภออุ้มผาง จังหวัดน่าน, บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์.

